

el mar: «S'onatge es rebatrà com trenta dimonis per aquesta olla» (citem per *AlcM*). JCoromines va registrar *olla* 'excavació rodona a la roca' a Rossell (Baix Maestrat), 1961, on es troben a més els topònims *Estret* i *Barranc de les Olles*.¹⁵ Com a nom de lloc és molt estès en la toponímia catalana: *S'Olla* es diu d'una platja a la costa de Menorca, i *L'Olla* d'un caseriu al municipi d'Altea (La Marina). JCoromines va registrar *L'Olla* com a nom d'un gorg a Montgai (Noguera), i a Girbeta i a Bonremei vora la Ribagorçana (1957), *La Font de l'Olla* a Pobellà, *Torrent de l'Olla* a Puiforniu i *Ars* (Alt Urgell), 1963, i és nom d'un antic carrer a Gràcia (Barcelona). *Casterner de les Olles* és un agregat d'Esplugu de Serra, vora la Ribagorçana (avui Pantà d'Escales); hi ha *Planaolla* a Les Paüls, que és un gorg en el barranc; *Carant d'Olles* és un barranc a Betesa, i *el Pou de l'Olla* es troba en el *Barranc de Bonansa* a Casterner de Noals. A la Catalunya fr. JCoromines va registrar *el Gorg de l'Olla* a Er (Cerd.), *Gurg de l'ulla* a la Rabassa a Vallmanya (Cr. fl.), a Montoriol (Ross.), 1960, i a Morellàs-Riu-noguers (Vallespir), 1959; ¹⁶ a més a Queralbs (Ripollès). A la Vall de Tregurà, cap al torrent de Naret (Vall de Campr.) es troba *Gorg-ses-Olles*,¹⁷ i notem que el poble de Sant Julià de Vilatorrada es deia originàriament *Sant Julià de les Olles*.¹⁸ Finalment, interessa l'ús d'*olla* com a mida de regatge a les Valls de Segó (Baix Palància); *l'olla* té la durada de 40 minuts, el *quart* 10 minuts, i hi ha a més els *carapits* (veg. s. v.).

L'origen del llatí *olla* 'vas rodó', 'gorg', 'cavitat', no és ben clar, però segons testimonis hom deia abans *aula* en el mateix sentit («*aulas* antiqui dicebant quas nos dicimus *ollas* quia nullam litteram geminabant», diu Festus 21, 30); *olla* no sembla ser una continuació directa d'*aula*, sinó una forma treta del diminutiu ³⁵ *ol(u)la* < *aulula*. Notem que tant *aulula* com *olula* ja apareixen des de Plaute en el sentit de 'olleta'. La forma *aula* no es pot separar de la família de mots grecs com *αύλη* 'pati, atri' (d'on el llatí *aula* id.), *αυλόν* 'pas estret (en el mont)', 'canal, aqüeducte', i *αύλος* 'flauta', 'tub', mots per llur part relacionats amb els llatins *aluus* 'ventre' o 'cavitat intestinal', 'ruc', *alueus* 'cavitat, llit d'un riu' (i posteriorment 'obi').

DERIV.: *Ollada* 'allò que cap en una olla, especialment gran': «també algunes bones persones que u podien fer, feyen algunes *ollades* de faves tendres» (Miquel Parets, S. XVII, *DAG.*); Lab. 1839; 'espècie d'escudella de pagès amb força patates, mongetes, cols o naps', plat típic de la Catalunya francesa i de les regions veïnes (Caseponce, *Contes Vallesp.*; Massó, *Croquis* II, 42; Brousse, *Cerd. fr.*, 35, que escriu *oullade* en grafia fr.); cf. *bullada* 'budellada', mot que figura en un doc. de 1116 de la zona de Cadaqués, reproduït en la col·lecció Moreau de la BiblNatP, vol. XLVIII, veg. també s. v. BUDELL; 'multitud d'olles'. *Ollaire* ⁵⁵ 'oller' [Bulbena 1905; *DFa.*]. *Ollal* 'lloc amb aigua de mar on es conserva el peix viu' [BDC xiv, 43]. *Ollam* 'conjunt d'olles' [Lab. 1839]. *Oller* ['el qui fa o ven olles' en Llull, *Contempl.*, 122, 16; ACanales, *Prov.*, 115; *Brev.* de J. de Galles, p. 100; *Spill*, 14696: «Lo

creador / --- / A son plaer / Fa com l'oller, / Qui d'una massa / Ne fa terraça, / Olla, scudella, / Plat, canterella»; 'lleixa o prestatge de les cuines on es posen les olles buides' (*DAG.*); 'faldar de la xemeneia' (Mall., *DAG.*); ¹⁹ com a nom de lloc en un doc. de 1297 de Perp.: «Frac Jacme d'Olers» (RLR v, 95)].²⁰ *Olle-ria* 'fàbrica o botiga de l'oller' [Lab. 1839]; JCoromines (1961) registra l'*Olle-ria* com a nom d'un raval de Ribesaltes (Plana de Cast.), on hi ha les fàbriques més antigues, i *Carrer de l'Olle-ria* a Morvedre.²¹ *Olleta* ['olla petita' en doc. de 1410; *Spill*, 2502; «*Olleta* de or de martell» (doc. de 1570 de La Jonquera, *DAG.*); *olleta de presa* 'la que serveix per a escalfar una presa de brou' (inv. de Cervera, 1789); 'plat senzill, sense ingredients forts per a malalts' (Val.); com a dim. d'*olla* 'gorg, toll', 'concau en un terreny' va donar el nom de lloc *Coll de l'Olleta* a Vallespir; *La Mare de Déu de les Olletes* és un santuari a uns kms. de Sant Privat (Olot), veg. Balari, *l. c.* I, 184; veg. a més nota 14].

CULTISMES: *aula* 'sala on es fa ensenyança' [1596; *DTol.* 1647; Maldà: «En quant als claustros, són baixos y humits, de hechura gòtica, quals inclouhen la capella de Nostra Senyora del Claustro; *aula* capitular, que és magnífica peza, y lo rafató antic» (*Excursions*, 52)], pres del ll. *aula* id., 'pati' (pres per la seva part del gr. *αύλη* 'pati, atri'); *aulic*.

¹ Ja en un text del començ del S. XIV: «labor a terra, asy como *olas* et cantaros» (*GratEstGall.*, 28.15); també en la col·lecció de mots de mitjan S. XVII de Sarmiento, *Col. de Voces y frases Gall.* (Univ. de Salamanca, 1970), p. 261. — ² Veg. Mistral, s. v. *oulo*; bearn. *oule* (Palay); notem a més *oule* «marmite» (Moreau, *La Teste*). — ³ Citem de Russell-Gebbett, *Med. Cat. Ling. Texts* (Oxford 1965), p. 96.4. — ⁴ «En la diada de Sant Roch, festa major que és del poble, hi ha combit general de hostes en las taules de aquells vehins, donant-se'ls bou i arròs, sucre y canyella, *olla gran dins la xica*, és a dir abundant *fartuorum*» (*Excursions*, p. 104). ⁵ JCoromines va registrar aquesta acc. a Bel (Ports de Mor.), 1961, amb la descripció: 'cavitat rodona en el sòl, on calcinen les pedres de calç'. — ⁶ Jes-crig (1851) ho fa constar escrivint *olla*, i igualment MGadea en la seva obra *Terra del Xè* I, 158; III, 42. — ⁷ A més, JCoromines va registrar *olla* a Sóller (1953); indiquem també el valor de la *o* en els topònims amb *olla* que citem infra en aquest article. — ⁸ Tracta d'aquesta llei en català JCoromines, *LleuresC*, pp. 260-61. — ⁹ Així en inventaris de 1331, 1362, 1397 i 1402 (allí tres exs.), veg. BRAE II, 533; IV, 210, 219; III, 360. — ¹⁰ JCoromines, *Est. Top. Cat.* I, p. 18, n. 2; Balari, *Orig. Hist.* (2.ª ed., Abadia de Sant Cugat, 1964) I, 184, ens informa que es tracta d'un poblet en un pendent de la muntanya de Tost, que depenia de l'Ajuntament de Nabiners a l'Alt Urgell. En l'Acta de Consagració de la Seu d'Urgell hom parla de «Napinerios (=Nabiners) siue *Ollafracta* atque ipsa parrochia de Tost» (cita de Balari de *Marca Hisp.*); figura en igual for-